

Plinius den Yngres panegyrik til kejser Trajan

Taler

Gaius Plinius
Konsul

Sted

Det romerske senat

Omstændigheder

Plinius er netop blevet udnævnt til konsul.

71. Og hør, sikke et bifald, sikke en glæde det vakte i senatet, da du gik kandidaterne i møde efterhånden som du havde nomineret dem, og omfavnede dem, helt nede i øjenhøjde som om du bare var en i flokken af gratulanter! Hvad skal jeg mest, beundre dig eller kritisere de kejsere der pustede det op til noget stort, når de sad som fastlimet til deres curulstol og kun rakte hånddryggen frem, nølende og slapt, som om de uddelte en gunst pr. efterkrav? Der mødte os altså et sceneri som vores øjne ikke før havde været vant til. Ved at stå lige over for kandidaterne viste kejseren at æresembudet var det samme for ham og for dem der modtog det. Denne gestus fra din side blev da også mødt med oprigtigt bifald af det samlede senat: ”Hvor stort! Hvor ophøjet!” Når man ikke kan nå højere op ad rangstigen, kan man kun vokse på den ene måde, at man bevæger sig nedad, sikker i sin storhed. Kejserens lykke kan aldrig være mindre truet end i ydmyg position. Jeg for mit vedkommende beundrede din medmenneskelighed, men ligeså meget din stærke måde at udtrykke den på. Ja virkelig, da du ledsagede dine ord med blik, stemmeføring og håndbevægelser, som om det var en anden du havde instrueret til det, gennemspillede du hele registret af venlighed. Da navnene på stillerne blev modtaget med den sædvanlige hyldest, var du med i koret, og fra Cæsars mund hørte man senatets anerkendelse. Det vidnesbyrd vi med glæde og i kejserens overværelse plejede at tildele dem der havde fortjent det, det blev tildelt af kejseren. Du gjorde dem til de bedste, når du sagde de var det. Og det var ikke kun deres bedrifter, men også senatets dømmekraft der fik dit blå stempel. Senatorerne følte sig lige så glade og bærede over udmærkelsen som dem du rettede din ros imod.

72. Nu angående din bøn om at selve consulvalget her måtte føre til et godt og heldigt resultat for os, for staten, for dig, – burde vi så ikke vende rækkefølgen og bønfalde guderne om at alt hvad du gør og har i sinde at gøre, må lykkes for dig, for staten og for os, – eller hvis det skal udtrykkes kortere, så kun for dig, som jo omfatter både staten og os? Der var engang, og det varede alt for længe, hvor modgang og medgang var ét for kejseren, noget andet for os. Men nu deler vi både glæder og sorger, og vi kan ikke være lykkelige uden dig, mere end du kan være det uden os. Hvis du kunne, havde du sluttet dine bønner med den tilføjelse at guderne kun måtte opfylde dine ønsker, så længe du fortjente vores agtelse. Intet er dig helligere end borgernes kærlighed, i så høj grad at du ønsker at blive elsket af os først, dernæst af guderne, og kun af dem, hvis du elskes af os. Det må også siges at de tidligere kejseres død har lært dig at guderne kun elsker dem der elskes af menneskene. Det var næsten ikke til at lovprise dine bønner så meget som de fortjente. Men vi gjorde det! Al den hjertevarme, den entusiasme, den glød der løftede vores begejstringsråb! Ord der ikke skyldtes vores sproglige evner, Cæsar, men din godhed og dine fortjenester. Ord som aldrig kunne formes af smiger, aldrig afpresses af terror. Hvem har kunnet skræmme os til at digte noget lignende? Hvem har vi tilstået en kærlighed som denne? Du har selv prøvet undertrykkelsens vilkår. Hvornår har du hørt, hvornår har du udtalt noget lignende? Mange ord har frygten fundet på, men man kan høre de er udtænkt i modvilje. Angst og uro har én slags begavelse, tryghed har en anden. De bedrøvede finder anden inspiration end de glade, men forstillelse finder ingen inspiration. De ulykkelige har deres ord, de lykkelige deres, og selv når begge siger næsten det samme, lyder det forskelligt.

73. Du er selv vidne til den eufori der lyser i alles ansigt. Hverken toga eller holdning er så ulastelig længere, som da de gik hjemmefra for ganske kort tid siden! Stemmerne fik taget til at løfte sig, intet kunne spærre så kraftige jubelråb inde. Hvem brød ikke ud af sine vante folder, og hvem lagde selv mærke til det? Vi gjorde mange ting spontant, det meste af instinkt eller indre drift, for også i glæden bor der en ubetvingelig magt. Kunne din ro og beherskelse overhovedet lægge nogen dæmper på den? Mon ikke vores begejstring blussede mere op, jo mere du forsøgte at standse den? Det er ikke trodsighed, Cæsar. Ligeså meget det ligger i din magt om vi glæder os, ligeså lidt er vi selv herre over hvor meget vi

gør det. Med ægte tårer viste du at du troede på ægtheden i vores jubelråb. Vi så det pible frem i øjenkrogen, mens du sænkede blikket af glæde, og rødmen stige op i ansigtet mens undselighed indtog dit hjerte. Vi opsender en inderlig bøn om at du aldrig må få anden grund til tårer eller til at bøje hovedet! Hvis vores stole her kunne svare, ville vi spørge dem om de nogensinde har set en kejsers tårer; for senatets har de tit nok set. Du har lagt en tung byrde på kommende kejsere, men også på vores efterkommere. For de vil kræve af deres kejsere, at de gør sig fortjent til samme bifald, og deres kejsere vil føle sig beskæmmet når de ikke får det.

74. Jeg kan ikke finde et mere rammende udtryk end det: ”O du lyksalige!” som kom fra det samlede senat. Heri lagde vi al vores beundring for din sjæl, ikke for din magt og rigdom. Det er i sidste ende den sande lykke at anses for værdig til lykken. Der blev sagt mange ord den dag, med visdom og vægt, særligt dette: ”Tro på os, tro på dig selv”, udtalt med stor selvtillid, men med endnu større tillid til dig. Den ene kan måske bedrage den anden, men ingen kan bedrage sig selv; han behøver bare se indad på sit eget liv og spørge sig selv hvad han fortjener. Det der gav vores ord troværdighed hos den bedste kejser, var netop det der vakte mistillid hos de dårlige kejsere. Selv om vi gjorde alt hvad hengivne undersætter plejer at gøre, så troede de ikke på at de blev elsket. Ydermere har vi bedt til at guderne må elske dig som du elsker os. Hvem kunne ellers sige dette om sig selv og om sin kejser hvis det var så som så med kærligheden? For vores eget vedkommende ønskede vi allermest at guderne måtte elske os ligeså højt som du gør. Er det ikke sandheden når vi midt imellem tilråbene til dig råbte: ”O vi lyksalige”? Kan noget være mere lykkeligt for os, når vi ikke engang behøver at ønske at kejseren holder af os, kun at guderne må gøre som kejseren! En gudfrygtig stat som altid har bejlet til gudernes bevågenhed, mener at det eneste der kan gøre dens lykke endnu større, er hvis guderne efterligner kejseren.

75. Men hvorfor gør jeg så meget ud af at få detaljerne med? Som om jeg var i stand til at få alt det med i talen eller hente alt det frem af hukommelsen som I, ærede senatorer, har besluttet skal nedfældes i officielle dokumenter og indgraveres i bronze for at det ikke skal gå i glemmebogen. Tidligere plejede kun kejsernes taler at blive overdraget til evigheden i sådanne monumenter, mens

vores tilråb blev stængt inde bag curiens fire vægge. De var nemlig sådan at hverken senatet eller kejserne kunne være stolte af dem. Men at hyldesten her både kom ud til offentligheden og blev givet videre til efterkommerne, kom samfundet til gavn og ære. For det første ved at hele verden blev vidne til og vidende om vores dybe respekt. For det andet ved at vi åbenlyst turde udtale vores dom over gode og dårlige kejsere, og ikke kun efter deres død. Endelig ved at det blev bevidnet at vi også før havde været taknemmelige, men ulykkelige over at vi ikke havde haft mulighed for at vise det. Hvilken energi, hvilken anstrengelse, hvilken stemmekraft måtte der til for at forlange at du ikke lagde låg over vores begejstring eller dine egne fortjenester men i stedet tog højde for fremtiden med dit eksempel! Også kommende kejsere må lære at skelne ægte hyldest fra falsk, de skal vide at det er din fortjeneste at de nu ikke længere kan lade sig bedrage. De skal ikke have anvist vejen til et godt ry, de skal bare ikke forlade den. De har ingen smiger at afvise, men de skal heller ingen genindføre. Det ligger fast hvad de har at gøre, og hvad de får ud af det, når de gør det.

Hvad skal jeg nu bede om på senatets vegne, ud over hvad jeg bad om sammen med hele senatet? Hvad andet end at den glæde må rodfæste sig i dit sind, som dengang lyste i dit blik? At du vil elske den dag og alligevel fortsat øve nye bedrifter, vinde ny ære, høste nye bifald? Der kan nemlig kun siges samme ord om samme dåd.

Kilde

Nord, I. (2013). O du lyksagelige! Klassikerforeningens kildehæfter.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Festtale, Taler fra Antikken (7. årh. fvt. til 6. årh. evt.)

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/plinius-d-yngres-panegyrik-til-kejser-trajan-100-e-v-t>